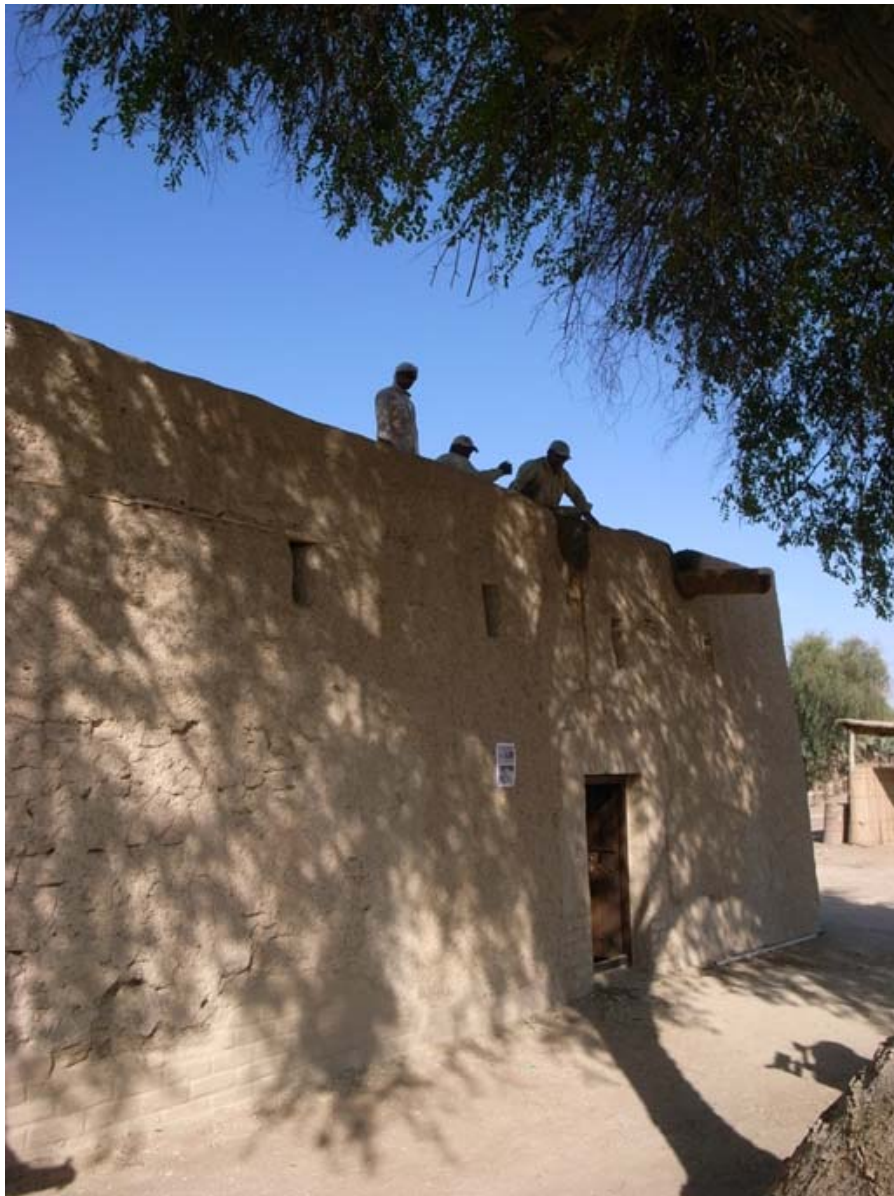

ICOMOS
SWEDEN

International Council on
Monuments and Sites

Conseil International
des Monuments et des Sites

NYHETSBREV
September 2013

www.icomos.se

INNEHÅLL

Ordförande har ordet	3
Aktuellt.....	4
Träff med svenska representanter i de internationella kommittéerna 25 oktober	4
Omläggning av ICOMOS hemsida samt e-postserver	4
Industrial Heritage.....	4
Diskussionsseminarium om kärnavfall som framtida kulturarv.....	5
Medlemsfrågor	5
Nya medlemmar	5
Annual Report 2012	6
2012 Annual report of ICOMOS National Committee of Sweden	6
Rapporter från seminarier och möten.....	11
Reserapport från ICOMOS konferens i Al Ain 18-23 november 2012	11
The Historic Center and the Next City: Envisioning Urban Heritage Evolution	16
12th International Congress on the Deterioration and Conservation of Stone	18
Möte med ICOMOS Europe Group	24
ICOMOS yttranden och synpunkter	26
Synpunkter på samrådshandling Vägplan Väg 261, Ekerövägen.....	26
Arbetsplan för E4 Förbifart Stockholm, delen Kungshatt–Lambarfjärden.....	27

ICOMOS SWEDEN Nyhetsbrev nr. 2 2013.

Redaktör: Malin Myrin. Kontakt: malin.myrin@icomos.se

*Förstasidans foto: ICOMOS kommitté för Vernacular Architecture besökte hantverkskvarteret vid Qattara Art Center, Al Ain i samband med sin konferens i november 2012.
(Foto: Lena Palmqvist)*

Nils Ahlberg
Ordförande ICOMOS SWEDEN

Ordförande har ordet

Årsmötet gav den nya styrelsen i uppdrag att revidera mål och verksamhet till något som känns mer realistiskt för en ideell förening. Det är en både svår och spännande utmaning. Att tänka efter, våga tänka nytt, men inte kasta ut barnet med badvattnet. Att anpassa verksamheten till dagens förhållanden och vad vi klarar av med de begränsade resurser som står till buds, men samtidigt ta tillvara gamla erfarenheter och allt bra som har gjorts tidigare.

Årsmötet valde styrelsens ledamöter, men utan att fördela styrelseposterna. Detta fick styrelsen i uppdrag att göra själv. Både valberedningen och styrelseledamöterna kände, liksom årsmötet, att först behövdes det en diskussion om inriktning, prioriteringar, vad var och en kan göra och vad som är en realistisk nivå på arbetet. Och att resultatet blev bäst om styrelsen gemensamt fick komma överens om hur arbetet och posterna skulle fördelas. Tills dess fick jag, som tidigare vice ordförande, leda arbetet.

Till vårt första möte fick alla i uppdrag att tänka efter hur vi vill se på ICOMOS verksamhet och roll inom svensk kulturmiljövård, vad vi ska prioritera och hur vi kan fördela arbetsbördan på bästa sätt.

Nåväl, vad tyckte då styrelsen? Jo, bland annat har vi sagt att vi i högre grad vill koncentrera oss på den professionella diskussionen, arbetet och utvecklingen och att vår roll framför allt är att tillföra den internationella erfarenheten och på så vis vidga perspektivet. Nätverket är viktigt och att främja det internationella utbytet. Mötet mellan den praktiska verksamheten och forskning och utbildning likaså, och mellan alla yrkeskategorier som arbetar med kulturarvet. Vi vill vara en katalysator som initierar debatt och uppmärksammar och får upp viktiga frågor och utvecklingstendenser på bordet. Ett forum där medlemmarna kan ta upp angelägna ämnen. Främst ska vi fokusera på principiella och övergripande frågor, internationella konventioner, världsarv och annat av internationell räckvidd. Men diskussionen har bara börjat. Och här vill vi också ha med er medlemmar. Hör av er och berätta vad ni tycker är viktigt med ICOMOS!

Efter denna diskussion kunde vi gå till fördelningen av styrelseposterna. Jag har varit med länge, kan det internationella systemet, har erfarenhet av världsarvsfrågorna både inom Unesco och som advisor och utvärderare för ICOMOS. Genom åren har jag byggt upp ett omfattande kontaktnät. Jag fick rollen som ordförande, med fokus på det internationella arbetet. Jan-Gunnar Lindgren blev sekreterare. Hans långa och mångsidiga erfarenhet som länsantikvarie, av samhällsplanering och av världsarv här hemmavid, med skrivelser och kontakter med myndighets-Sverige gör att han kan hålla i mer av våra planeringsdokument, yttranden och "ärenden". Malin Myrin utsågs till vice ordförande. Hennes

erfarenhet från konsultbranschen, som projektledare på Fastighetsverket och av internationellt arbete inom styrelsen för Kulturarv utan Gränser kompletterar på ett utmärkt sätt. Malin håller också som tidigare i Nyhetsbrevet. Daniel Kwiatkowski kvarstår som kassör och ansvarig för medlemsfrågor gentemot det internationella sekretariatet i Paris. Av de övriga ledamöterna har Staffan Hansing, ny i styrelsen, åtagit sig dator- och e-postfrågorna, där vi lägger om hela systemet. Erika Johansson ska bland annat ha hand om medlemsutveckling. Lena Palmqvist sköter de internationella kommittéerna.

Sedan är alla beredda att medverka med synpunkter, ta hand om speciella frågor och rycka in där det behövs. Vi har en öppen och otvungen dialog och trivs tillsammans, och vi ser med tillförsikt och glädje fram emot höstens arbete och kontakten med alla er medlemmar.

De bästa hälsningar från oss alla i styrelsen genom
Nils Ahlberg

Aktuellt

Träff med svenska representanter i de internationella kommittéerna 25 oktober

Höstens träff med representanter för de internationella kommittéerna och nationella arbetsgrupperna kommer att hållas i anslutning till diskussionsseminariet "Kärnavfall som framtida kulturarv. Ordinarie möte hålls kl. 13-14 på SKB och därefter vidtar seminariet, se information om seminariet nedan.

Välkomna hälsar Lena Palmqvist sammankallande för de svenska vetenskapliga kommittéerna!

Omläggning av ICOMOS hemsida samt e-postserver

Under våren har vi bytt system för hemsida och e-post. I styrelsen har vi länge önskat en hemsida som vi enkelt kan administrerar själva så att vi mer löpande kan lägga ut information om ICOMOS verksamhet där, publicera medlemmarnas rapporter och lägga ut ICOMOS yttranden i olika frågor. Hemsidan är nu omlagd men än återstår en hel del arbete med att uppdatera texter och bilder. Under hösten kommer hemsidan succesivt att uppdateras och förnyas. Vår målsättning är att hemsidan på sikt ska ersätta nyhetsbrevet genom att vi kontinuerligt lägger ut den information som kommer i nyhetsbrevet på hemsidan istället!

I samband med den nya hemsidan har vi även bytt e-postserver. Tidigare adresser förnamn.efternam@icomos.se gäller fortfarande när ni vill kontakta oss. Däremot kan det se lite annorlunda ut när ni får mejl från oss, eftersom vi nu använder g-mail.

Industrial Heritage

På industriområdet samarbetar ICOMOS med *The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage* (TICCIH) och med *Svenska Industriminnesföreningen* (SIM). Besök gärna TICCIHs nya hemsida <http://ticcih.org/> för mer information!

Diskussionsseminarium om kärnavfall som framtida kulturarv

Bakgrund

Worldwide, there are currently some 300,000 tonnes of high-level nuclear waste, with an additional 12,000 tons being discarded every year. It takes at least 100,000 years before highly radioactive nuclear waste is no longer dangerous for humans. Present and future generations are therefore faced with the task of safeguarding this waste for a very long period of time. In heritage management, too, we are working to preserve places, environments and knowledge for future generations. Arguably, nuclear waste can be considered as a very particular kind of heritage of the future, providing information about our own time. The two realms of heritage management and nuclear waste management share concerns with permanent and sustainable preservation, secure storage of material items, long-term memory keeping, and knowledge transfer to future generations. This seminar will explore these affinities between heritage and nuclear waste, while also remembering the significant differences that remain. The seminar will conclude by discussing a challenge posed to the heritage sector by the design and construction of final repositories of nuclear waste and associated communication strategies for 100,000 years into the future: for how many years ahead are we preserving the heritage? What more can we do to succeed? Can we learn anything from the nuclear waste sector?

Seminariets upplägg

SKB:s representant ger en kort presentation av deras verksamhet, särskilt vad gäller informationsbevarande om slutförvar av kärnavfall (som ska byggas i Forsmark).

Cornelius Holtorf berättar kort om det pågående projektet *Ett hundra tusen år fram och bakåt i tiden. Arkeologi möter kärnbränsleförvaring*. <http://lnu.se/forskning/forskningsdatabas/project.aspx?id=1459>

Allmän diskussion kring kulturarvsfrågor i samband med slutförvar av kärnavfall och informationsbevarande för framtida generationer.

Seminarieledare: Arkeolog Cornelius Holtorf, Linnéuniversitetet, Kalmar
Seminariet sker i samarbete med SKB, Svensk Kärnbränslehantering AB.

Tid: 25 oktober kl. 14-16 (i anslutning till möte med representanterna i de internationella kommittéerna).

Plats: SKB Svensk Kärnbränslehantering AB
SKB bjuder in till sina lokaler i centrala Stockholm, Blekholmstorget 30, (nära T-Centralen).

OBS: Tag med legitimation (kommer att behövas för att få komma in i SKBs lokaler).

Välkomna önskar Cornelius Holtorf!

Medlemsfrågor

Nya medlemmar

Sedan årsskiftet har ICOMOS Sverige fått följande nya medlemmar som hälsas välkomna!

Adam Moll	Anne-Marie Lind
Stefan Holmgren	Lena Grönlund Myrberg
Patrik Johansson	Eina Hansson
Karin Calissendorff	Ellen Stenholm

Annual Report 2012

ICOMOS Sverige rapporterar årsvis till internationella ICOMOS enligt en framtagen mall som alla nationalkommittéer ska använda. Strax före sommaren skickades årsrapporten för 2012 till Paris.

2012 Annual report of ICOMOS National Committee of Sweden

1 Basic data

- 1-1 President:
Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM (EN), ICOMOS SWEDEN, Box 56029, SE-102 17 Stockholm. kerstin.westerlund@icomos.se
- 1-2 Contact and Secretariat:
Ms Cecilia ANDERSSON (EN), ICOMOS SWEDEN, Box 56029, SE-102 17 Stockholm.
cecilia.andersson@icomos.se ICOMOS member
- 1-3 Membership Manager:
Mr Daniel KWIATKOWSKI (EN), ICOMOS SWEDEN, Box 56029, SE-102 17 Stockholm.
daniel.kwiatkowski@icomos.se ICOMOS member
- 1-4 Number of members:
157 individual members (no young members), 15 institutional members, 0 sustaining members, 2 honorary members.
- 1-5 Number of new members in 2012: 17 individual members, 1 institutional member.
- 1-6 Committee created in: 1966 (?)
- 1-7 Last revision of Statutes: 2006/03/08
- 1-8 Website of the Committee, and other Social media presence, if any: www.icomos.se
- 1-9 Committee's representative at the Advisory Committee meeting (Beijing, October 2012):
Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM, president
- 1-10 Committee's representatives at other ICOMOS meetings in 2012:
 - Europe Group Meeting 18-31 May in Brussels:
Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM, President
 - Meetings of the International Scientific Committees
 - 24-29/04, Theory and Philosophy of Conservation and Restoration (ISCTC) in Baku, Azerbaijan, Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM.
 - 24-25/05, Economics of Conservation (ISCEC) in Valletta, Malta, Mr Christer GUSTAFSSON.
 - 8-11/08, Legal, Administrative and Financial Issues (ICLAFI) in Toluca, Mexico, Mr Tomas ADLERCREUTZ, Presentation on 'Judicial and Non-Judicial Procedures in Order to Protect the Heritage and Cultural Rights'.
 - 5-6 /08, 20th Century Heritage (ISC20C) in Helsinki, Ms Britt WISTH.
 - 2-4/09, Economics of Conservation (ISCEC) and, in connection with this, the UN-Habitat World Urban Forum in Naples, Italy, Mr Christer GUSTAFSSON.
 - 3-7/09, Historic Towns and Villages and, in connection with this, the UN-Habitat World Urban Forum in Naples, Italy, Mr Nils AHLBERG. After nine years as Vice President he was elected Honorary Member.
 - 12/09, Seminar on Antarctic in cooperation with Polar Committee (IPHC) in Gränna, Sweden. Ms Susanne BARR, President of the committee, was invited speaker.
 - 14/10, Analysis and Restoration of Structures of Architectural Heritage (ISCARSAH) in Wrocław, Poland. Paul Anders STENSSON. This was organized in connection with the 8th International Conference on Structural Analysis of Historical Constructions (SAHC).
 - 25/10, meeting of Stone Committee (ISCS) in New York, USA, in connection with the 12th International Congress on the Deterioration and Conservation of Stone at Columbia University. Ms Hélène SVAHN GARREAU and Mr Daniel KWIATKOWSKI.
 - 3-5/11, Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites (ICIP) in Himeji, Japan. Mr Cornelius HOLTORF.
 - 15-17/11, Risk Preparedness (ICORP) in Istanbul, Turkey. Ms Erika HEDHAMMAR.
 - 18-21/11, Vernacular Committee (CIAV) in Al Ain, Abu Dhabi, Saudi Arabia. Ms Lena PALMQVIST, paper on 'Houses built of clay, straw, sand and firewood – old but not forgotten techniques'.
 - 26-27/11, Training Committee (CIF) in Rome, Italy. Mr Ola WETTERBERG.
 - Meetings with other National Committees
(There was no meeting with the Nordic Committees in 2012)
- 1-11 Last revision of National Committee members' participation in the International Scientific Committees: Annual Meeting 2012/03/14
- 1-12 National Committee members (Swedish liaison officers) in the International Scientific Committees:
 - Analysis and Restoration of Structures of Architectural Heritage (ISCARSAH)
Mr Pål Anders STENSSON, (expert)
 - Archaeological Heritage Management (ICAHM)
Mr Gert MAGNUSSON (expert suggested)
 - Cultural Landscapes ICOMOS-IFLA (ISCCL)
Ms Åsa AHRLAND (expert suggested)
 - Conservation/restoration of Heritage Objecys in Monuments and Sites

- Ms Ulrika MEBUS (expert)
- Cultural Routes (CIIC)
- Ms Ylva STENQVIST MILLDE (expert)
- Cultural Tourism (ICTC)
- Ms Anna HEGETHORN (expert)
- Earthen Architectural Heritage (ISCEAH) (vacant)
- Economics of Conservation (ISCEC)
- Mr Christer GUSTAFSSON (expert)
- Fortifications and Military Heritage (ICOFort)
- Mr Thomas ROTH (expert)
- Heritage Documentation (CIPA) (vacant)
- Historic Towns and Villages (CIVVIH)
- Mr Nils AHLBERG (expert, honorary)
- Intangible Cultural Heritage (ICICH) (vacant)
- Interpretation and Presentation (ICIP)
- Mr Cornelius HOLTORF (expert)
- Legal, Administrative and Financial Issues (ICLAFI)
- Mr Thomas ADLERCREUTZ (expert)
- Mural paintings (ISCWP)
- Ms Anna HENNINGSSON (expert)
- Polar Heritage (ICPH)
- Mr Håkan JORIKSON (expert)
- Risk Preparedness (ICORP)
- Ms Erika HEDHAMMAR (expert)
- Rock Art (CAR)
- Mr Ulf BERTILSSON (expert)
- Shared Built Heritage (SBH) (vacant)
- Stained Glass (vacant)
- Stone (ISCS)
- Ms Hélène SVAHN GARREAU (expert)
- Theory and Philosophy of Conservation and Restoration (ISCTC)
- Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM (expert)
- Training (CIF)
- Mr Ola WETTERBERG (expert)
- 20th Century Heritage (ISC20C)
- Ms Britt WISTH (expert)
- Underwater Cultural Heritage (ICUCH)
- Mr Andreas OLSSON (expert)
- Vernacular Architecture (CIAV)
- Ms Lena PALMQVIST (expert)
- Wood (IWC) (vacant)

Swedish National Working Committees corresponding to International Scientific Committees:

- Cultural Tourism, chair Ms Anna HEGETHORN
- Fortifications and Military Heritage, chair Mr Thomas ROTH
- Historic Gardens and Landscapes, chair Ms Åsa AHRLAND
- Mural painting, chair Ms Anna HENNINGSSON
- Stone, chair Ms Hélène SVAHN GARREAU
- Training, chair Mr Ola WETTERBERG

2 Statutory and Business Meetings

2-1 Meetings in 2012:

- Annual Meeting in Stockholm 14/03 (20 participants)
- Meetings of the Executive, held in Stockholm 11/01, 02/02, 14/03 (constitutive meeting), 03/04, 09/05, 13/06, 23/08, 24/09, 16/10, 26/11, and 10/12
- Meetings of the Swedish representatives of ICOMOS International Scientific Committees, held in Stockholm 19/04, and 16/10

2-2 Date and place of last elections:

Annual Meeting 2012/03/14 in Stockholm.

2-3 Officers elected during the last elections:

Executive:

Ms Kerstin WESTERLUND BJURSTRÖM, President (elected 2009)
 Mr Nils AHLBERG, Vice President (elected 2009)
 Ms Cecilia ANDERSSON, Secretary (elected 2012)
 Mr Daniel KWIATKOWSKI, Treasurer (elected 2009)
 Ms Erika JOHANSSON, Member (elected 2012)
 Mr Jan-Gunnar LINDGREN, Member (elected 2012)

Ms Malin MYRIN, Member (elected 2011)
Mr Gert MAGNUSSON, Member (elected 2011)
Ms Lena PALMQVIST, Co-opted

Auditors:

Mr Börje OLSSON and Mr Lars CNATTINGIUS (elected 2012)

Nominations Committee:

Ms Anna-Gretha ERIKSSON (chair), Mr Erik ORVISTE, and Mr Henrik LINDBLAD (elected 2012)

2-4 Summary for the Annual Report:

The National Committee in Sweden held its annual meeting with the elections for a president and 8 members of the Executive in March 2012. The Executive held 11 meetings. ICOMOS Sweden had 21 representatives (national liaison officers) in 21 International Scientific Committees. In some committees there are other Swedish members as well.

3 Seminars

Provide here information about gatherings other than business meetings, namely conferences, symposia, etc. World Heritage related activities should be reported under item 7.

3-1 List of meetings:

- 14/04, seminar on 'Det marinarkeologiska kulturarvet, Aktuellt om förlista skepp och sjunkna landskap' (The Maritime Archaeological Heritage, News on shipwrecks and sunken landscapes) in Stockholm, in connection with the Annual Meeting. Circa 20 participants.
- 18/04, seminar on 'World Heritage and what is demanded to fulfil the expectations of the World Heritage Convention, in Stockholm. Circa 40 participants.
- 30/08, seminar on 'Kärna och skal – om skalmurar i allmänhet och Visby ringmur i synnerhet' (Core and Shell – about walls with a rubble core and stone facing on both sides, in general and, in particular, the Visby city wall), in Visby. Organised in cooperation between the Swedish National Heritage Board, the Gotland Museum, the Craft Laboratory, and ICOMOS SWEDEN. Circa 50 participants.
- 18/10, seminar on the Swedish Government Official Report on 'Kulturmiljöarbete i en ny tid' (Heritage Work in New Times', in Stockholm. Circa 15 participants.
- 29/11, seminar on 'Värde och bruk' (Value and Use), in Stockholm, organised by the 'ICOMOS SWEDEN Think-tank'. Circa 20 participants.
- 6-7/12, International workshop on 'Concrete Conservation and Preservation', in Gothenburg. Organised in cooperation between CBI (Swedish Cement and Concrete Research Institute), Riksantikvarieämbetet (Swedish National Heritage Board), University of Gothenburg (Department of Conservation), ICOMOS SWEDEN Stone Committee and REBET (network of firms in concrete repair). Circa 100 participants.

3-2 Summary for the Annual Report:

ICOMOS SWEDEN held six open seminars that dealt with different aspects of conservation. The seminars discussed themes such as what is demanded to fulfil the expectations of the World Heritage Convention and aspects of the Swedish Government report on 'Heritage Work in New Times'. Other seminars focused on maritime archaeological heritage, conservation of concrete and preservation of walls with a rubble core and stone facing on both sides. The seminars gathered between 15 and up to 100 participant and were held in Stockholm, Visby and Gothenburg.

4 International Monuments and Sites Day on 18 April

4-1 List of events

Seminar on World Heritage (see 3-1)

4-2 Summary for the Annual Report:

On the 18th of April a seminar was held in Stockholm which discussed World Heritage and the demands to fulfil the expectations according to the World Heritage Convention.

5 Heritage Alerts and Heritage@Risk

ICOMOS SWEDEN has been preparing a Heritage Alert on The Royal Domain of Drottningholm, where there are plans for widening a road through the World Heritage site as well as building a new, major bypass, severely affecting the area.

6 World Heritage related activities

6-1 List of meetings:

No specific meetings, apart from 18 April, but several contacts with local people, authorities and media as well as letters on the Royal Domain of Drottningholm, the Agricultural Landscape of Southern Öland, the Naval Port of Karlskrona, and to lesser extent the Mining Area of the Great Copper Mountain in Falun. This has also been discussed with central ICOMOS. This concerns problems with roads, wind farms, and demolition of wooden storehouses.

6-2 Summary for the Annual Report:

During 2012 ICOMOS Sweden has focused on the threats concerning the Royal Domain of Drottningholm, the Agricultural Landscape of Southern Öland and the Naval Port of Karlskrona. This concerns problems with roads, wind farms, and demolition of wooden storehouses.

7 Other Activities and Programmes

7-1 List of activities:

- Several meetings with the Swedish National Heritage Board, the Swedish National Commission for UNESCO, municipalities, individual politicians and decision-makers, and partner organizations.
- Media contacts and articles in newspapers.
- Information to members, university courses and the general public.
- The informal discussion group 'ICOMOS Think-tank' has met several times to discuss the need for a Swedish Venice Charter. A draft project plan has been prepared and a seminar was organised on the theme "Value and Use" on 29 November.
- Informal discussion group to support the translation to Swedish of UNESCO's Recommendation on the Historic Urban Landscape, which is carried out by Nils AHLBERG, commissioned by the Swedish National Commission for UNESCO.
- Participated in a working group with the aim to establish a Swedish Blue Shield organisation. The working group consists of representatives from Swedish ICOM (International Council of Museums), IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), ICA (International Council on Archives) and ICOMOS Sweden, represented by board member Malin MYRIN.
- A great deal of e-mail contacts with the Nordic ICOMOS Committees as well as other committees.
- Letter to museums on free entrance for holders of the ICOMOS card, as well as personal contacts with colleagues.

7-2 Summary for the Annual Report:

During 2012 ICOMOS SWEDEN has had several meetings with other cultural heritage bodies such as the Swedish National Heritage Board and the Swedish National Commission for UNESCO. This cooperation will be continued as will the general activities of ICOMOS SWEDEN. For the coming year several activities are planned in relation to the Recommendation on the Historic Urban Landscape. ICOMOS SWEDEN's informal discussion group named "Think-tank" has been analysing the need for a Swedish Venice Charter. Also this work will continue during 2013. ICOMOS SWEDEN has participated in the work to establish a Swedish Blue Shield organisation; the work will continue during 2013.

8 Publications

8-1 For any publication, please provide all requested information: title, author, publisher, date, number of pages, ISBN / ISSN, language.

- The 'Nyhetsbrev' (Newsletter) has been published three times – in February, April and September. It generally contains information to the members, reports from meetings and seminars, invitations to coming activities, letters and opinions, and the members are also invited to debate and contribute.
- The leaflet 'ICOMOS SVERIGE' was updated and reprinted in October. It is a presentation of ICOMOS in Swedish.
- The Website of ICOMOS SWEDEN is regularly updated.

8-2 Summary for the Annual Report:

ICOMOS Sweden's Newsletter, which is mainly written in Swedish, was issued three times during 2012. Information on ICOMOS activities was also published on the website of ICOMOS SWEDEN which is regularly updated. A leaflet, informing about ICOMOS, was published.

9 Current topics

In addition to the themes mentioned above, a particular concern of the committee is spreading information on UNESCO's, ICOMOS' and other international charters and documents concerning the heritage. In 2012 (and 2013) particular attention is paid to the UNESCO Recommendation on the Historic Urban Landscape.

10 Partners

10-1 Partnerships with other Committees and/or affinity organisations:

- ICOMOS National Committees in the Nordic and Baltic countries.
- Cultural Heritage without Borders. ICOMOS representatives on the Executive, Ms Malin MYRIN and Ms Hanna GÅRDSTEDT.
- Docomomo Sweden
- Europa Nostra Sweden
- The Swedish Association for Building Preservation (Svenska byggnadsvårdsföreningen)
- The Swedish Blue Shield (preparations for the establishment)

- The Swedish Industrial Heritage Association, which is the Swedish branch of The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage (TICCIH). The President is the ICOMOS member Mr Jan AF GEIJERSTAM.
- The Swedish National Commission for UNESCO
- ICOMOS SWEDEN has fifteen institutional members, including Boverket, University of Gothenburg (Dep. of Conservation), Fortifikationsverket, Gotlands museum, Gunnebo Slott och Trädgård, Karlskrona kommun (Kulturförvaltning), Länsstyrelsen i Västra Götaland, National Heritage Board, Sjöhistoriska museet, SLU, Statens maritima museer, Stiftelsen Världsarvet Radiostationen Grimeton, Stockholms Kyrkogårdsförvaltning, Stockholms Stadsmuseiförvaltning, Sveriges Kyrkogårds- och Krematorieförbund, Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation, Västarvet Västra Götalandsregionen.

10-2 Summary for the Annual Report:

ICOMOS SWEDEN's partnership with other organisations and bodies concerns general cooperation, exchange of information, personal meetings, and sometimes campaigns to preserve a certain building or site. It also includes joint seminars and other joint activities. ICOMOS SWEDEN has fifteen institutional members. The Committee is also a founding member of the organisation Cultural Heritage without Borders and has two representatives on the board. During 2012 The Committee has strengthened the partnership with The Swedish Association for Building Preservation (Svenska byggnadsvårdsföreningen) as well as The Swedish National Commission for UNESCO.

11 Obituary

During the year, ICOMOS SWEDEN was saddened by the loss of Ms Simonetta Peroni Peterson.

12 Awards

(No awards have been reported in 2012.)

13 Photographs

Alvar Aaltos villa and working place was visited during the annual meeting of ISC20C in Helsinki, August 2012.
(Photo: Britt Wisth)

ICOMOS seminar on "Value and Use" in Stockholm, November 2012.
(Photo: Kerstin Westerlund)

Rapporter från seminarier och möten

Reserapport från ICOMOS konferens i Al Ain 18-23 november 2012 Kommittén för Vernacular Architecture (CIAV)

Rapporterat av Lena Palmqvist

Konferensen med temat The Place of the Vernacular Built Heritage in a Rapidly Changing Context samlande ett åttiototal deltagare från 27 länder. Ett tjugotal papers presenterades under följande teman:

- Vernacular Architecture in United Arab Emirates and the Arab Peninsula
- Vernacular Built heritage in Arab and Islamic Cultures
- Theoretical Aspects
- Education and Training
- Rehabilitation and Development
- Adaptive Reuse of Vernacular Architecture
- Techniques
- Case Studies

Prof Miles Lewis, the Faculty of Architecture vid [University of Melbourne](http://www.unimelb.edu.au), Australien och hedersmedlem i CIAV, höll en inledande föreläsning med temat "National Identity and Traditional Building", vid United Arab Emirates University, kvällen före konferensens officiella öppnande. Miles Lewis har också varit redaktör för och är författare till flertalet avsnitt i översiktsverket Architectura (London and New York 2008).

Föreläsningen gav en historisk översikt över ler- och jordhusarkitektur i ett globalt perspektiv. Ett genomgående tema med anknytning till lokala byggnadsmaterial och byggnadstraditioner var hus uppförda i lera i olika tekniker, som cob, adobe och piséteknik.

Aktuella teman under konferensens diskussioner fokuserade på definitionen av "Vernacular Architecture" och på lerhuskonstruktioner; historia, tekniska konstruktioner, bevarande och restaurering. Hossam Mahdu, Building Conservation Supervisor vid Abu Dhabi Tourism and Culture Authority och värd för konferensen tog upp temat: vad innebär "Vernacular in Arabic?" med utgångspunkt från arbetet med att översätta ICOMOS Charter on the Built Vernacular Heritage till arabiska. Målsättningen är att engagera och stödja bevarandet av Vernacular Architecture i Arabvärlden. Arbetet med översättningen har tagit upp flera frågor och aspekter för diskussion:

- Språkligt – hur finna en lämplig arabisk översättning av Vernacular?
- Kulturellt – har begreppet Vernacular samma innebörd och knyter det an till samma värdekategorier utanför den europeiska historiska och kulturella kontexten?
- Socio-ekonomiskt – vad innebär "Vernacular architecture" och dess bevarande i Arabvärlden, som genomgått en genomgripande och snabb utveckling under 1900-talet, där industrialiseringen inte har påverkat de socio-ekonomiska värdena på samma sätt som i industriländerna? Omfattas modern, "anonym" bebyggelse av begreppet "Vernacular/ folklig bebyggelse"?

I presentationerna från de regionala företrädarna, arkitekter och arkeologer aktualiseras intressanta och delvis nya frågeställningar kring Vernacular/ folklig bebyggelse. Världsarvet Al Ain representerar miljöer som går tillbaka till neolitisk tid, men där Vernacular architecture också avspeglar 1900-talets bebyggelse i oaserna, med byggnader från 1950-talet, av vilka flera stått tomma under många år och

närmast är ruiner, men nu genomgår renovering. En av de byggnader vi besökte hade tillhört shejk Mohammad Bin Khalifa. Huset byggdes på 1950-talet i betong, blandat med saltvatten och sand, vilket ledde till stora problem. Huset övergavs under 1970-talet och konstruktionen är nu i mycket dåligt skick, men under restaurering.

På 1950-talet fanns det ännu inget vägnät som förband oasen Al Ain med hamnstäderna Abu Dhabi och Dubai. Shejkfamiljen hade sitt sommarresidens i Al Ain, eftersom klimatet sommartid var bättre där än i Abu Dhabi, där luftfuktigheten och temperaturen är extremt hög sommartid. Byggnadsmaterialet till de hus som uppfördes i betong fraktades med kamelkaravaner från hamnstäderna. En resa som idag tar ett par timmar, tog då mer än två dagar.

Residens som tillhört shejk Mohammad Bin Khalifas familj, byggt på 1950-talet.

Diskussionen kring ler- och jordhuskonstruktioner med utgångspunkt från regionens bebyggelse och alternativa byggnadsmaterial var ett tema som ägnades stor uppmärksamhet under konferensen. I detta sammanhang var det intressant att presentera svenska exempel på ler- och jordhusbyggnader, slaggsten som byggnadsmaterial och andra alternativa material och konstruktioner som t ex kubbteknik. Min presentation med exempel från svenska byggnadstraditioner hade temat *Houses Built of Clay, Straw, Sand and Firewood – old but not forgotten techniques*.

En runda-bords-diskussion med temat Vernacular Architecture hölls under konferensen och under årsmötet. Diskussionen kring en förnyelse och uppdatering av *The Charter on the Built Vernacular Heritage* resulterade i ett beslut att i stället för att uppdatera denna charter från 1999 är det bättre att lägga till nya rekommendationer. Styrelsen kommer att skicka ut en enkät till samtliga medlemmar för att lyfta fram nationella och regionala skillnader i tolkningen av begreppet "Vernacular Architecture".

Resultatet av enkäten kommer att presenteras i juni 2013, för vidare diskussion vid nästa årsmöte i oktober 2013.

CIAV konferensen och årsmötet 2012 hölls i Qattara Art Centers (QAC) nyrestaureerade byggnader, som används som konst- och hantverkscenter, där man planerar att öppna en "souk"/bazargränd med tillverkning och försäljning av lokala hantverk. Vår finska kollega Markku Mattila avslutade i samband med konferensens öppnande en tvåveckors VERNADOC 2012-kurs, Camp for the documentation of Vernacular Architecture, med uppmätningar av de äldre byggnaderna i Qattara. Utställningen med studenternas ritningar och dokumentationer invigdes i anslutning till konferensens öppnande.

Qattara Art Center, Al Ain.

I samband med lunchpauserna gjordes korta besök till närliggande platser som ingår i världsarvet Al Ain och under den avslutande exkursionen besöktes flera arkeologiska och historiska områden som ingår i världsarvet. Vi besökte också Al Ain National museum, invigt 1971, med en kulturhistorisk och en arkeologisk avdelning.

Världsarvet Al Ain består av en serie arkeologiska och historiska platser med tydlig anknytning till bosättningar i oaser i ett ökenlandskap med ett tidigt välutvecklat bevattningsssystem. Området har varit bebott sedan neolitisk tid med boplatser även från brons- och järnålder och med en kontinuitet i bebyggelsen fram till modern tid. Oasen Al Ain ligger utmed den gamla handelsrouten mellan Oman, Arabiska halvön, Persiska golfen och Mesopotamien.

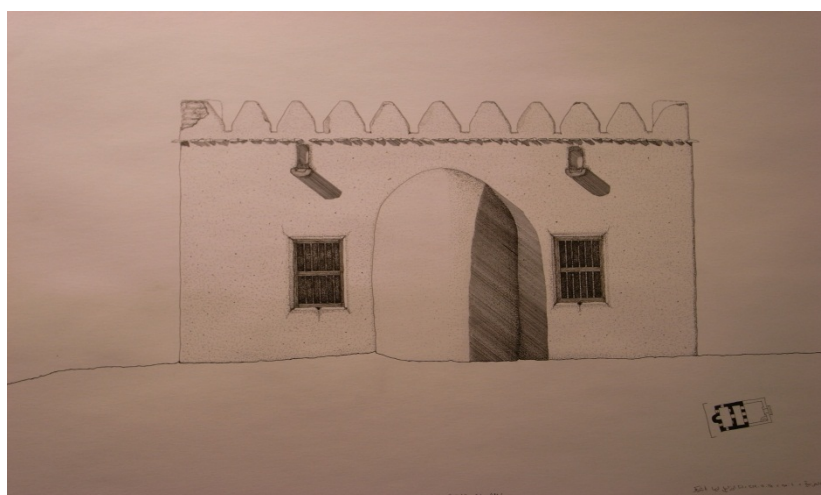

Kulturhistoriska miljöer i museet i Al Ain.

Mazyad och Jebel Hafet tombs vid den gamla karavanvägen i utkanten av Al Ain, del av Världsarvet.

Uppmättningsritning av hus i Qattara, VERNADOC kursen 2012.

The Historic Center and the Next City: Envisioning Urban Heritage Evolution US/ICOMOS symposium 2013

Rapporterat av Nils Ahlberg

Med en inbjudan från US/ICOMOS i bagaget reste jag till USA i slutet av april för att delta i deras årliga symposium som denna gång hade ett stadstema med anknytning till Unescos Rekommendation on the Historic Urban Landscape.

Francesco Bandarin, Assistant Director-General for Culture vid Unesco, skulle ha varit keynote speaker, men fick förhinder. I stället blev jag ombedd att överta rollen. Det gav mig mer tid och det är också en fördel att komma först i programmet eftersom man redan från början gör sig känd för alla, vilket underlättar fortsatta kontakter. Mitt anförande hade titeln "Historic Values of Cities and Towns: an Historic Urban Landscape Approach as a Tool for Understanding and Planning" och rörde sig om analys av stadens historiska värden som planunderlag och utgångspunkt för miljökonsekvensbeskrivning.

Presentationerna handlade om utvecklingen av kulturmiljövården i dagen stadsplanering mot bakgrund av rekommendationen om det urbana landskapet, fast rekommendationen diskuterades inte i sig. Men när verksamheten beskrivs som enbart "managing change" blev det opposition. Det handlar inte endast om förändringar och nytillskott och att dessa utformas med hänsyn till kulturmiljövärdena; vi får inte glömma bevarandet av områden, strukturer, enskilda byggnader och värdefulla inslag i miljön. Exempelen var främst från USA, men också från Bogota, Zanzibar, Mellanöstern, Pakistan, Australien, och så Sverige då. I huvudsak rörde det sig om case studies från enskilda platser. Symposiet ägde rum i Savannah i sydöstra USA. Det är en rutnätsstad som har likheter med svensk planering. Fast det finns ett större inslag av regelbundet inlagda små platsbildningar, och i stort sett alla gator och platsbildningar har senare träd planterats. Bebyggelsen är fortfarande låg, med bara några enstaka höga hus.

US/ICOMOS symposium 2013, The Historic Center and the Next City: Envisioning Urban Heritage Evolution, öppnades med buller och bång av universitetets slagverksband.

Keynote lecture om analysen av historiska värden i våra städer som planunderlag och utgångspunkt för miljökonsekvensbeskrivning.

Före dagarna i Savannah tog jag tillfället i akt att besöka i Washington-Philadelphia-Wilmington-området. Vård här var Swedish Colonial Society som bevarar det historiska arvet från Nya Sverige-kolonien vid mynningen av Delawarefloden, söder om New York, 1638–1655. De svenska bosättarna och församlingarna levde kvar även efter att området förlorats till holländarna och att dessa 1664 fått lämna över till engelsmännen.

Vid Fort Christina, som började anläggas 1638 i nuvarande Wilmington, planerade man 1654 staden Christinehamn, men vare sig av fortet eller staden finns det några spår idag. Här finns dock en kyrka och the New Sweden Center med en liten utställning. I trakterna ligger det flera svenska församlingskyrkor, bland annat Gloria Dei (eller Old Swedes') Church i Philadelphia. Staden anlades 1682 på mark som inköpts från svenskarna och här finns också ett svenskt museum. Staden har en regelbunden rutnätsplan som bygger på ett av de mindre kända planförslagen för återuppbyggnad av City of London efter branden 1666, men planen har också likheter med den svenska planeringen på 1600-talet. Enstaka timmerhus och minnesmärken rund om i det gamla svenska området bevarar likaså minnet av de invandrade svenskarna och finnarna.

Washington, som byggdes upp efter en plan 1791, har en storståtlig stadsplan med en central axel som kantas av offentliga byggnader. Det finns också ett system av diagonala gator. En viktig förebild var några av de mer välkända planförslagen för City of London 1666. Mitt besöksmål här var framför allt Library of Congress och dess stora samlingar av kartor. Dessa är till stora delar tillgängliga på nätet och kan i många fall fritt användas för publikationer.

Savannah, trädplanterad square.

Savannah, gatubild.

12th International Congress on the Deterioration and Conservation of Stone Columbia University i New York 22-25 oktober 2012

Rapporterat av H      Svahn Garreau

Inledning

12th International Congress on the Deterioration and Conservation of Stone g  r av stapeln var 4:e   r och   r den största världsomspännande konferensen inom stenkonserveringsf  ltet. Columbia University i New York var v  rd för konferensen för första gången 2012 och lockade närmare 330 forskare och verksamma inom fältet. Ansvarig var George Wheeler, som leder "konserveringslaboratoriet" på "historic preservation program". Han har under många år arbetat med att utveckla stenkonserveringen i USA och   r bland annat en välkänd expert på konsolidering av sten med kiselsyraester.

På arkitekturskolan på Columbia finns en utbildning till att bli "arkitekturkonservator". Professionen finns i USA och   r en blandning mellan antikvarie, arkitekt och konservator. Jag var "visiting scholar" på skolan 2002-2003 och anser mig vara arkitekturkonservator.

Stenkongressen ska just öppna.

Det var mest européer och amerikaner som deltog och presenterade forskning under de fullspäckade fyra dagarna. Några skandinaver fanns på plats: Från Sverige kom Dorota och Daniel Kwiatkowski – Daniel sitter även i den vetenskapliga kommittéen – samt Ann-Marie Lind och Cecilia Strömer, från Nationalmuseet i Danmark kom Susanne Truds   – som även gjort en poster om Jellingestenen – och från Vigelandmuseet i Norge kom konservator Siri Refsum.

Den första dagen ägnades åt att lyfta fram ny forskning om hur sten vittrar. Eftersom konferensens syfte från början var att studera vittringsmekanismer   r detta av hävd. "Konserveringsfr  gorna" har sedan dess fått allt större utrymme. Denna gång var det ett flertal studier som presenterades av nya och "gamla" metoder och material. Vid två tillfällen sattes även posters upp med studier som kompletterade presentationerna. H  r följer några av mina iakttagelser.

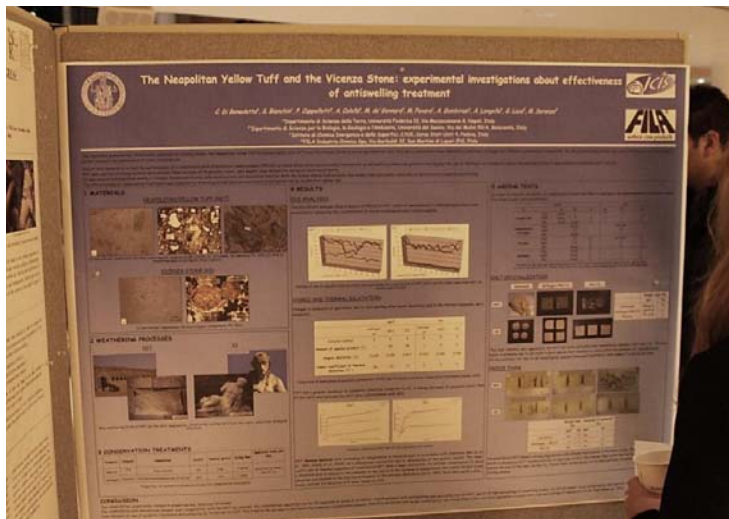
Vittringsmekanismer

Flera studier av saltvittring förevisades. Michael Stieger från Tyskland presenterade några problemställningar gällande dataprogrammet ECOS/RUNSALT. Det är framtaget av University College of London, University of East Anglia Norwich och universitet i Hamburg. Det används för att kunna förutspå kristallation av salter i komplexa saltsituationer. Detta eftersom det oftast förekommer blandade salter i byggnader och det   r svårt att förutse hur de ska reagera. T.ex. kan det bildas olika salter beroende klimatet – d.v.s. temperatur och RH. Dataprogrammet ECOS/RUNSALT togs fram för

att förstå situationen bättre. Det beräknar utifrån modeller om kemisk jämvikt. Data om saltjoner och klimatet införs i programmet och sedan får man ut grafer som visar när kritiska saltsituationer beräknas uppstå. Utifrån detta kan man sedan kontrollera och anpassa klimatet. Programmet fungera utmärkt med det finns inbyggda problem som man bör känna till, annars kan det bli feltolkningar av resultaten. Själva provtagningen är ett riskmoment då man bör följa ett noggrant uträknat schema under en längre tid. Vid förekomst av gips och löst calciumkarbonat från kalk i kalkputsen kan man få felresultat och ibland missar man vissa saltjoner vid analysen av proverna. Då blir det obalans i programmet mellan olika laddade joner.

”Anti-swelling” produkter

Timothy Wrangler presenterade en intressant Schweizisk studie av produkter som hindrar lermineraller i sten att svälla som konserverats med kiselsyraester– s.k. swelling inhibitors. Han visade i sin studie att en sandstens - Villalod molasse - vittring kunde bromsas med användning av en sådan produkt. I laboratoriet hade man utsatt stenen för upprepade cykler av väta och torka. Om man applicerade en ”swelling inhibitor” i detta fall 5 % 1,3-diaminopropan dihydroklorid i vattenlösning innan konslideringen gav det goda resultat.

Tester med ”anti-swelling” produkter på sten i Neapel i Italien.

Undersökning av äldre konserveringmetoder

Flera uppföljningar av äldre konserveringar presenterades också. En kritisk granskning av konserveringen av San Petronio fasad i Bologna på 1970-talet presenterades av Susanna Bracci från CNR i Florens. Den genomfördes av konservator Nonfarmale och Rafaella Rossi Manaresi, en av pionjärerna i modern italiensk stenkonservering, ansvarade för det vetenskapliga programmet under konserveringen. Hon föreskrev konservering med akrylater, Parlaoid B 72 i tunn lösning och en polymeriserad dimetylpolysiloxan - Dri film 104 - för att skydda och hydrofobera stenen. Mot alla odds och litteratur i ämnet har det visat sig ha fungerat så här långt. Kanske för att akrylatet och siloxanet blandats med äldre organiska skyddsbehandlingar som inte helt togs bort på 1970-talet. Ett annat intressant exempel från England presenterades av David Odgers och Trevor Proudfoot. Där har man kunnat följa upp olika typer av konserveringar som gjordes av John Ashurst på samma fasad i de South Court i Woburn Abbey 1985. Fasaden konserverades med flera metoder och man lämnade referensytor som jämförelse. Testserien gjordes med anledning av den samtida debatten om vad som var lämpligast; ”traditionella mer reversibla metoder” eller ”moderna inte lika reversibla metoder”. I studien kunde man konstatera att den traditionella metoden med kalkning och kalkvattnig fungerar så

länge den underhålls med jämna mellanrum, vilket inte skett här. Det allra bästa resultatet var behandlingen av en tidig variant på kiselsyraester - kallad Brethane - som inte finns på marknaden längre. Fasaden med denna behandling var fortfarande efter 25 år i nästan perfekt skick. Med andra ord hade de "icke traditionella metoderna" fungerat bäst. Men stenen går inte att återbehandlas och det återstår att se vad man kan göra när förfallet börjar i framtiden. Sämst var linoljebehandlade som accelererat skadebilden mer än de obehandlade ytorna.

Undersökningsmetoder

Vad det gäller undersökningsmetoder var det inte lika mycket nytt. Några av dessa mer "vetenskapliga metoder" som diskuterades var numeriska studier av stabilitet i skulpturer, "microdrilling tests", UPV och "scratching tests". Sådant har testats länge. Nu kan man dock följa upp gamla studier med UPV och jämföra. Det har man gjort i t.ex. i klostergården i Saint-Trophime Arles i Frankrike och kunnat se hur sten förändras under 16 år.

Konferensen lyfte även fram de praktiska och enkla fälttesterna. Pådrivande i denna fråga är Veronique Vergès-Belmain från LRMH i Paris. Hon önskar att man utvecklar standardiserade s.k. "simple tests". Det gäller mätning av vattenupptagning med "spongentest" och Karstenrör som redan tagits fram in den Europeiska standardiseringsgruppen. Vergès-Belmain presenterade en studie av några andra metoder: "drop test", "resonance pointer test" "brush test" och "strip test". Alla användbara för konservatorer i fält. Belgiskan Delphie Vandervoorde arbetar med ett doktorandarbete med liknande metoder och presenterade en intressant studie vattenupptagningstest. Vergès-Belmain vill att ICOMOS stengrupp ska samla "enkla metoder" från hela världen och ta fram standardiserade metoder för några av dessa. På Riksantikvarieämbetet gjorde jag för flera år sedan en undersökning av några av sådana metoder och jag hoppas få delta i detta arbete.

Fall studier

Ett flertal fallstudier från främst USA presenterades. Bland annat presenterade Timothy Allenbrook och Andrew Wilson det stora projektet med rengöring och konsolidering av stenen på fasaden New York Public Library med ammonium oxalat. Claudia Kavenagh redogjorde för den invändiga rengöringen av den brandskadade stenen i katedralen Saint Johan Divine med Arte Mundit i New York. Det var ett mycket stort projekt eftersom kyrkan är en av de största.

New York Public Library på kvällen, nyrestaurerad.

Poster om krigsskador på sten.

Poster om "Phillyseal" en kommersiell produkt för att laga och kopiera sten.

Nya och "gamla" nanomaterial

Ett flertal studier handlade om användning och test av nanomaterial som konserveringsmaterial för sten och puts. Man har nu testat olika varianter på "nanokalk", (nano-calcium alcoxider och nano-calcium hydroxider) samt nano kiselsyraster och blandningar av dessa. Idag finns två kommersiella tillverkare av nano kalk: *Calosil* i Tyskland och *Nanorestore* från Italien (från Baglioni-gruppen i Florens). Studier med användning av båda presenterades.

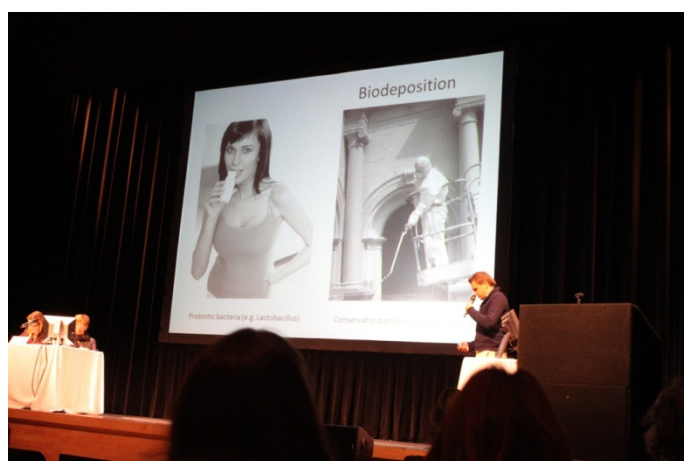
Undersökningarna visade på varierande resultat som ibland var motstridiga. Det verkar som om det beror på vilken sorts sten man testat – d.v.s. dess fysiska egenskaper och kemiska sammansättning – samt hur man applicerar nano lösningen samt lösningens egenskaper. En studie från Portugal visade att nano kalken inte tränger in (i detta fall var det Calosil som testades). Studien var gjord med kapillär absorption. Om man dränker in stenen (eller putsen) tycks det ge bättre resultat. Varje typ av sten måste därför testas. Mycket intressant är det stora Europeiska projektet "Nano-match", där ett flertal

vetenskapsmän och kvinnor är upptagna med att testa och ta fram nya nano material såsom t.ex. calcium alcoxider lösta i metanol, etanol, butanol och isopropanol (som inte detsamma som Calosil och Nanorestore). Projektet presenterades av Stephanie Duchène från LRMH i Paris. Gruppen har inget intresse av att skapa produkter som ska säljas - följaktligen borde deras resultat vara mer kritiskt än tillverkarnas och tillförlitliga. Hittills har man testat produkterna i laboratorium och fått bra resultat. Man har bland annat kommit fram till att en viktig faktor för att få ett bra resultat är hur produkten appliceras. När man börjar applicera den fick de en vit slöja på ytan, men när en konservator anlätades blev resultatet bra. Orsaken var att konservatorn förväntade ytan så att nano lösningen penetrerade bättre, vilket vetenskapsmännen inte hade gjort. I Grekland har man testat konsolidering med partikelmodifierad silikonbaserad konsolidant (PMC- Particle Modified silicon- based Consolidant) som innehåller ett silikat laddat med TiO_2 partiklar i kombination med en suspension av nano silikat. Andra nano material som testats är självrengörande titanoxid.

Sammantaget visar studierna på vikten av att alltid testa metoderna i laboratorium såväl som i fält innan man väljer dem. Nano materialen testas överallt i världen och verkar onekligen ha goda potentialer. Frågan om nano materialens hälsorisker diskuterades dock inte alls och bör kanske undersökas vidare.

Andra konsolideringsprodukter för sten

Förutom redan nämnda nano material håller flera forskargrupper på att ta fram andra konsolideringsmaterial. T.ex. har man testat Litium polysilicate, hydraapatite och Litium silicate som gett goda resultat på flera ställen. Det verkar finnas mängder av möjligheter. Ett underhållande föredrag hölls av belgaren Willem De Muynck på universitet i Gent om bakteriellt skydd och konsolidering av sten. Det finns en kommersiell produkt kallad Calcite Bioconcept (CB) som används för att konsolidera sten. Få studier har gjorts på den och syftet med studien är att testa några metoder i laboriet. CB-metoden fungerar genom att bakterierna fäller ut karbonater i stenen - s.k. biodeposition - vilket stärker stenen. Vissa forskare har påpekat att bakterierna inte tränger in i stenen, att metoden riskerar att få ökad påväxt av andra bakterier och att det kan uppstå en oönskad hinna på stenen. Man testade därför CB-metoder och en liknande metod framtagna av universitet på kalksten från Maastricht för att jämföra resultaten. Testerna visade på goda resultat.

Belgiske forskaren Willem de Muynck presenterar forskning från Gents universitet om konsolidering av sten med hjälp av biodeposition.

Fler utvärderingar väntar på dessa produkter!

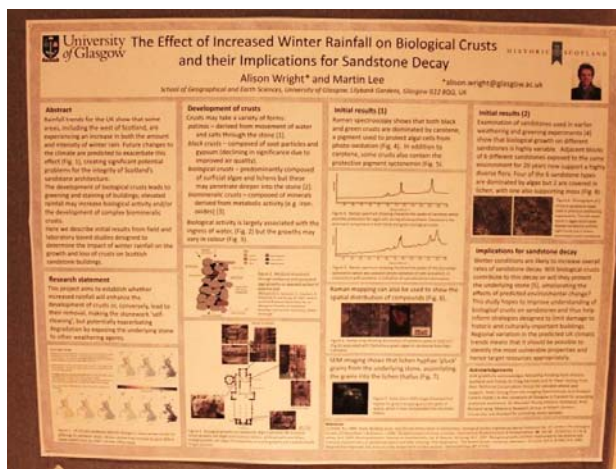
Hur biologisk påväxt påverkar sten

En intressant debatt försiggick om effekten av biologisk påväxt på sten och murverk. Kan de vara av nytta? Några presentationer visade att under vissa förhållanden kan de ha en skyddande effekt. På Oxford University studerar man hur murgröna påverkar kalkstensmurar och de visar på en skyddande effekt. Främst skyddar de mot förgipsning, d.v.s. föroreningar, men fungerar även som ett ”paraply” mot regn samt förhindrar frysning och uttorkning. Det finns också risker med att fälla träd och ta bort växter då man istället ger utrymme för nya kolonisationer som kanske är värre än de tidigare. Detta har undersökningar visat i Angkor Wat i Kambodja.

Man testar s.k. ”soft cappings”, dvs en matta av biologisk kolonisation, på murkrön på ruiner. Dessa har visat sig skydda ruinerna bra. Men de måste underhållas så att de inte angrips av växter med djupgående rötter.

Några tyckte att man trots detta inte får glömma skadeverkningarna.

Sammanfattningsvis tycktes dock alla vara överens om att man måste studera varje fall i enlighet med dess speciella förutsättningar. Man bör känna till klimatförhållandena och vilka typer av biologisk påväxt som redan finns. Man behöver också noga följa objektet under en tid exempelvis under en årscykel så att man vet hur biologin förändras. Om man inte känner till alla förhållanden och växligheten inte skadar är det bättre att hålla det under observation än att rutinemässigt ta bort påväxt. Sedan finns det ju estetiska anledningar också. Det finns med andra ord inga enkla genvägar utan varje objekt bör bedömas för sig.

Poster om biologisk påväxt på sten.

Man firade Halloween på Manhattan några dagar innan stormen Sandy.

Några referenser:

<http://science.sdf-eu.org/runsalt/#leftcontent>

<http://hpef.us/stone-conference>

http://www.nanomatch-project.eu/nanomatch_contacts001.html

Möte med ICOMOS Europe Group

Rapporterat av Nils Ahlberg

Ordförandena i de europeiska nationalkommittéerna träffas en gång om året för att utbyta erfarenheter, informera om och diskutera olika aktiviteter och planer man har, ordna med samarbeten och stöd för diverse aktioner och över huvud taget ventilera och driva europeiska frågor. I samband med mötet brukar också värdlandet ordna med något seminarium och något studiebesök eller liknande.

I mötet, som den här gången ägde rum i Trondheim 31 maj – 2 juni, deltog ett trettiootal personer från femton länder, vilket är lite färre än vanligt. Mötet leddes av ICOMOS Vice President med ansvar för Europa, fransmannen Benjamin Mouton, och ICOMOS Secretary General, Kirsti Kovanen från Finland, deltog också. Vi saknade Danmark, Island och de baltiska länderna, men ordföranden från Finland, Margaretha Ehrström, var på plats.

Det smärtsamma kulturarvet

Den första dagen innehöll ett seminarium kring frågan ”det smärtsamma kulturarvet – hur tar vi hand om det?”, med kopplingar till planerna på ett ICOMOS-initiativ om kulturarvet och mänskliga rättigheter. Seminariet ägde rum på Falstadsentret som är en gammal uppfostringsanstalt för vanartiga gossar och som under den tyska ockupationen fungerade som arbetsläger för motståndsmän, där många avrättades, och efter kriget var läger för norska nazister. Idag är det ett center för forskning, information och utbildning kring mänskliga rättighetsfrågor.

Diskussionen kretsade bland annat kring ”commemorative landscapes”, ursprungsbefolkningens och lokalbefolkningens kulturarv gentemot majoritetssamhället och det nationella intresset, ägarens och den enskildes rättigheter kontra det allmänna. Justeringar kan behövas i bedömningen av världsarven och i Operational Guidelines. Vi talade om hur lokalbefolkningen körs över när man ersätter traditionell, småskalig bebyggelse med storskalig nybebyggelse i exempelvis Beijing, om hur palestinierna trängs bort från östra Jerusalem, om rätten till sin egen historia och platsens lokala identitet och om problematiken kring delade kulturarv mellan länder.

ICOMOS Europe Group möts i Trondheim.

Studiebesök i Røros.

Business meeting

Dag två var det dags för "Business meeting". Några anteckningar därifrån:

- Det finns planer inom 20th Century-kommittén på ett projekt att bevara kulturminnena från det socialistiska Östeuropa (Boguslaw Szmygin, Polen, szmygin@poczta.onet.pl).
- Rapporterades om de ekonomiska svårigheterna i flera länder och hur det medför nedskärningar inom kulturmiljövården. Betonades kulturarvet som utvecklingsfaktor.
- Viktigt att kulturarvet erkänns som en naturlig del i arbetet med hållbar utveckling.
- Vid ett symposium i Bled, Slovenien, i maj 2013 har man diskuterat "international legal standards for heritage protection in a period of economic recession".
- Arbetet med "Our Common Dignity – the Rights Based Approach Initiative" presenterades (Amund Sinding-Larsen, Norge, amund@sinding-larsen.no). Se vidare *International Journal of Heritage Studies* 3:2013.
- Ny internationell kommitté: International Scientific Committee on Energy and Sustainability. Ordförande Peter Cox, Irland.
- En "Draft Guidelines for improving energy efficiency of architecturally, culturally or historically valuable buildings" har utarbetats (2013-04-29). Svensk deltagare är Tor Broström. <http://cen.iso.org/livelink/livelink/open/centc346wg8>
- Proceedings från generalassemblén i Paris finns nu online.
- Vindkraftverk som problem anmäldes från Irland (Deirdre Mc Dermott, de@dmdurban.ie) I Frankrike är vindkraftverk förbjudna 25 km runt Chartres (Samir Abdulac, abdulac@wanadoo.fr). – Kan det vara något för oss att ta upp i Sverige?
- EU-pengar för ICOMOS-aktiviteter har beviljats, men ska förbrukas senast 2013-12-31 (Bernd Paulowitz, bpaulowitz@worldheritageconsulting.eu)
- Flyttning av ICOMOS sekretariat i Paris planeras till sommaren 2014.

Studiebesök till Røros

Sista dagen var det ordnat med en busstur till världsarvsstaden Røros högt uppe i bergen för dem som hade möjlighet att stanna. Där besökte vi ett byggnadsvårdscentrum med utbildning av hantverkare, kyrkan med pågående renoveringsarbeten, museet och gjorde en kort rundvandring i den mycket välbevarade trästaden. Vi gick också ner i Olavsgruvan som numer ligger inom bufferzonen runt staden. Från början saknade Røros, liksom andra tidiga världsarv, bufferzon, men en sådan inrättades efter rekommendationerna från en granskningskommission 1994, där jag själv ingick. Det var mycket glädjande att se de förändringar som hade gjorts sedan dess.

ICOMOS yttranden och synpunkter

Under sommaren har ICOMOS åter agerat med anledning av planen för Förbifart Stockholm och dess påverkan på världsarvet Drottningholm. Nedan finns de två senaste yttrandena med anledning av detta.

Synpunkter på samrådshandling Vägplan Väg 261, Ekerövägen. Vägplan 2013-05-30. Ert ärendenummer: 2012/19667

2013-07-14

Trafikverket
Ärendemottagning
Box 810
781 28 Borlänge

Enligt de kulturhistoriska utredningar och den Heritage Impact Assessment som har gjorts utgör stora trafikmängder omkring och genom världsarvet Drottningholms slottsområde ett stort hot mot världsarvets universella värden. Redan dagens trafikmängd är enligt bedömningarna för hög och man bör sträva efter att minska trafikmängden till den nivå som rådde när världsarvet listades 1991.

De förslag och slutsatser som presenteras i samrådsversionen av vägplanen visar i stället på en ytterligare ökning av trafikmängden. ICOMOS Sverige anser därför att förslaget till vägplan måste omarbetas och alternativa lösningar presenteras som visar hur dagens trafikmängd på sikt kan minska. Av det följer att vägen bör utformas för en lägre trafikmängd än vad som redovisas i samrådshandlingen.

Oberoende av trafikmängd bör också hastigheten på vägen begränsas så att bullerbelastningen på byggnaderna i området och i utemiljön hålls nere och barriäreffekten minskar. I vägplanen ska även ingå en åtgärdsvalsstudie som ska redovisa alternativ för att uppnå vägplanens mål. ICOMOS Sverige vill understryka denna studies betydelse för val av åtgärder som bidrar till ett tillvaratagande av världsarvets värden.

Utifrån ovanstående anser ICOMOS Sverige att Vägplanen för väg 261 inte kan ses isolerat utan måste samordnas med utredningen för förbifart Stockholm. Efter en omarbetning av förslaget ser ICOMOS Sverige fram mot att få ta del av fas två av den påbörjade Heritage Impact Assessment. När den föreligger kommer

ICOMOS ställningstagande till hur förslaget påverkar världsarvet Drottningholm att diskuteras vidare med ICOMOS på den internationella nivån. Eventuellt kan det bli nödvändigt med en utvärdering av fristående internationella experter.

För ICOMOS Sverige

Nils Ahlberg, ordförande

Kopia:
Riksantikvarieämbetet
Fastighetsverket

Arbetsplan för E4 Förbifart Stockholm, delen Kungshatt–Lambarfjärden

2013-08-29

Trafikverket
Ärendemottagning
Box 810
781 28 Borlänge

ICOMOS Sverige har tagit del av handlingarna i rubricerade ärende och vill framföra följande.

ICOMOS Sverige anser, som självfallet övriga berörda parter, att Sverige bör sträva efter att vara ett gott exempel, inte minst i ett internationellt perspektiv, på hur bevarande och utveckling kan förenas i en komplex samhällsplanering – i synnerhet när det handlar om platser på världsarvslistan. Genom väl formulerade gemensamma mål och ett lösningsorienterat arbetssätt görs detta möjligt. I rapporten redovisar Trafikverket en process som tyvärr inte till fullo synes ha präglats av detta syn- och arbetssätt. Möjligen hade en större samsyn kunnat nå om förutsättningar preciserats, mål formulerats och ett gemensamt arbetssätt etablerats tidigare än vad som nu skedde.

Ett övergripande mål måste vara att förbifarten utformas så att trafikmängden genom världsarvet minskar. Samtliga parter är överens om att den ökande trafikmängden är det största hotet mot världsarvet. I rapporten konstateras att trafikmängderna fram till förbifartens öppnande kommer att öka med cirka 20 % jämfört med dagens trafiknivå. Redan detta gör att åtgärder som begränsar denna trafikökning nu måste planeras och genomföras. Trafikökningen kommer annars att innebära att skadan – barriäreffekt och buller – på Drottningholm accentueras alltmer under kommande år. ICOMOS Sverige har i yttrande över Vägplan väg 261 (2013-07-14) konstaterat att denna bör omarbetas och ta sikte på åtgärder som visar hur dagens trafikmängd kan minska. Det är viktigt att ambitionen att minska trafiken förbi Drottningholm knyts till kommande fastställelseprövning genom att önskad trafikmängdsnivå anges.

Beträffande anslutningen mellan Ekerövägen och förbifarten bedömer ICOMOS Sverige fortsatt att alternativ 8 b är mest skonsamt för världsarvet ur ett landskapsperspektiv. Därtill kommer att detta alternativ, enligt rapporten, kan leda till att trafiken förbi Drottningholm ytterligare minskar. ICOMOS Sverige anser därför att alternativ 8 b bör tas under förnyat övervägande. ICOMOS Sverige noterar att såväl Statens Fastighetsverk som Riksantikvarieämbetet i ett tidigare planeringsskede funnit att detta alternativ med hänsyn till världsarvet haft försteg framför alternativ 1.

ICOMOS Sverige vill avslutningsvis starkt betona betydelsen av att HIA fas II kommer till utförande och att dess slutsatser och rekommendationer tas tillvara i den fortsatta detaljplaneringen. Det är, som framhållits, först när fas två av HIA:n föreligger som graden av positiv och negativ påverkan av förbifarten på världsarvet slutligt kan bedömas.

För ICOMOS Sverige

Nils Ahlberg
Ordförande

www.icomos.se